

Opinnoista töihin – miten vammaiset nuoret pääsevät työelämään?

Miesääni:

Tämä on Vates välittää -podcast. Eri jaksoissa avaamme vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymiseen liittyviä ilmiöitä. Tervetuloa mukaan. Vates välittää

Kaija Ray:

Tervetuloa tämänkertaisen Vates välittää podcast-jakson pariin. Minun nimeni on Kaija Ray ja toimin tämän tilaisuuden johdattelijana ja tällä kertaa olen saanut tänne vieraakseni kaksi todellista ja oikeaa asiantuntijaa. Meidän tämän podcast-sarjan lähiaikojen jaksoissa on käsitelty nuorten tilannetta lähinnä joko erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen näkökulmasta ja olemme käsitelleet myös oppimisvaikeuksia. Mutta tällä kertaa haluamme tämän jakson pyhittää vammaisten nuorten näkemyksille ja kokemuksille ja heidän kokonaistilanteelleen.

Meidän jaksomme pääotsikko liittyy opinnoista töihin siirtymiseen. Painotetaan enemmän tätä opintojen aikaista tukiviidakkoa ja mitä siihen tällä hetkellä ajankohtaisesti liittyy, mutta toki siellä taustalla on sitten se, että miten se työllistyminen sitten niitten opintojen jälkeen onnistuu.

Lähdetäänkö liikkeelle siitä, että voisitte esitellä hieman itseänne. Meillä on siis täällä Lihastautiliitosta. Liisa-Maija Verainen ja Invalidiliitosta Anne Mäki. Kertokaa alkuun ensin vähän, että miten suurta osaa tämä meidän tämän päivän teema teidän työpöydällänne tällä hetkellä näyttelee.

Liisa-Maija Verainen:

Kiitos kutsusta podcastiin. Olen tosiaan Liisa-Maija Verainen Lihastautiliitosta ja olen siellä koulu- ja työelämäasiantuntijana. Teen hyvin paljon nuorten kanssa töitä. Minulla on myös ihan peruskouluasiat, mutta myös sitten jatko-opinnot ja työllistyminen. Ja sitten niiden nuorten kanssa, jotka ovat työelämässä, niin miten sitten pärjää siellä ja jaksaa paremmin. Tämmöiset asiat ja meille järjestöille tulee se puhelu yleensä silloin kun joku asia ei toimi.

Anne Mäki:

Joo, kiitos kanssa minun puolestani eli Anne Mäki Invalidiliitosta ja koulutuksen ja työelämän asiantuntijana työskentelen. Meillä tehdään siis ohjausta ja neuvontaa näihin kysymyksiin liittyen. Meillä ehkä painottuu enemmän tuonne työelämän suuntaan ne kysymykset mitkä Invaliditoon tulee mutta jonkin verran tulee myös opintoihin liittyen kysymyksiä. Mutta ehkä meidän jäsenistöstämme voidaan todeta sen verran, että meillä jäsenistöstä suurin osa on ikäihmisiä eli sitten vähemmistössä on nuoret ihmiset, että

siinä määrin voisi miettiä, että suhteessa niitä opintoihin liittyviä kysymyksiä tulee vähemmän. Mutta toki voisi olla yhteydessä enemmänkin näissä kysymyksissä meihin.

Kaija Ray:

Tämä tämänkertaisen podcastin tausta-ajatus lähti oikeastaan siitä, että ei ollut oikeastaan edes tarkkaa tietoa siitä, että jos ajattelee ihan puhtaasti vammaisten nuorten näkökulmasta, että miten siihen heidän tilanteeseensa vaikuttaa tällä hetkellä lainsäädäntö. Siellä on vammaispalvelulaki muuttunut vähän aikaa takaperin ja meillä on tiedossa, että ihan suoraan opintoihin liittyviä asioita sieltä ei kauheasti löydy. Ehkä taustalta sitten enemmän vaikkapa liikkumisen tuen kannalta, että enemmän ehkä sitten sitä tilannetta muovaa nämä meidän tämänhetkiset muuten palvelujärjestelmässä ja rakenteissa olevat muutokset ja ihan sitten erilaiset käytännöt ja toimintatavat eri puolella Suomea.

Ja tämänkin takia nyt sitten haluttiin vähän niin kuin teidän kokemusten kautta selvittää sitä, että miltä se tilanne tällä hetkellä näyttää. Toki se riippuu ajasta ja tilanteesta, mutta onko teillä mielessä jotain semmoisia tavallisimpia kysymyksiä, mitä teille tulee, mihin etsitään apua juuri näihin opintoihin liittyen?

Liisa-Maija tuossa sanoit, että yleensä yhteydenotto tulee silloin kun joku ei toimi, että kauheasti välttämättä ei niitä hyviä terveisiä ehkä sitten teille asti tule, mutta tuleeko jotain semmoisia yleisiä teemoja mieleen, mitkä kerta toisensa jälkeen toistuu?

Anne Mäki:

Minä olen itse kiinnittänyt huomiota, että usein ne mitä opintoihin liittyy niin kun tilanteeseen, jossa sovelletaan yhdenvertaisuuslakia. Mutta sitten toisaalta vammaispalvelujen puolelta, liikkumiseen liittyvät asiat ovat semmoisia mistä meille tulee niitä kysymyksiä. Eli yhdenvertaisuuslakiin liittyen, nämä kohtuulliset mukautukset opinnoissa on se asia mihin meillä otetaan yhteyttä. Eli tilanteissa, joissa on vaikka pyytänyt jotain tiettyjä järjestelyjä koulutuslaitokselta ja sitten niihin ei ole suostuttu. Niin haetaan sitä tukea, että onko tämä minun pyyntöni validi vaiko ei. Toisaalta myös ihan siis semmoisissa kysymyksissä, missä ei vielä ole tiedetty, että voi pyytää niitä yksilöllisiä mukautuksia sieltä oppilaitoksesta. Tämmöisiä kysymyksiä tulee. Ja sitten taas tähän vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tukeen liittyen, että nyt on ollut joitakin sellaisia tapauksia, että ei ole saanut siis kuljetuspalvelua välttämättä riittävän ajoissa, kun opinnot on alkanut tai vastaavaa. Nämä ovat tietenkin sitten huolestuttavia kuulumisia sieltä hyvinvointialueitten puolelta.

Liisa-Maija Verainen:

Kyllä komppaan ihan Anne sinua täysillä, että nämä kohtuulliset mukautukset ovat meilläkin se asia mistä yleensä yhteyttä otetaan. Ja se e, että niitä tunnetaan aika huonosti kuitenkin siellä oppilaitoksissa, koska terminologia on vähän erilainen oppilaitos ja koulumaailmassa. Siellähän yhdenvertaisuus ja saavutettavuus tarkoittaa lähinnä sitä, että miten Suomen maassa on tarjolla jotain tai missä ne oppilaitokset sijaitsevat. Ja me taas sitten puhutaan vammaissopimuksen ja yhdenvertaisuuslain mukaisesta yhdenvertaisuudesta, että on tärkeää viedä sitä tietoa niistä kohtuullisista mukautuksista. Ja jos minä ajattelen lihastautia sairastavia, niin se on useasti tarkoittaa myös esimerkiksi apuvälineitä. Opiskelun apuvälineet sellaisia välttämättä mitkä ei tule

mistään Kelasta, vaan mitä siellä oppilaitoksessa voidaan tehdä, jotta se nuori pystyy paremmin opiskelemaan. Ne voi olla semmoisia ihan rakenteisiinkin liittyviä muutoksia, että saadaan esteetön kulku ja voi toimia itsenäisesti. Ja sinulla on hyvä työpöytä siellä ja mahdollisuus ottaa vaikka pieni lepo hetki välillä, että ne ovat tämän tyyppisiä ne mukautukset. Ja ne ovat tosi tärkeitä, jotta sitten jaksaa sen koulupäivän ajan, koska se että sinun kehosi ei toimi niin kuin pitäisi, pitäisikö siellä on joku perussairaus niin se täytyy vaan huomioida siellä. Ja se on ihan meillä laissa, että pitää hoitaa.

Kaija Ray:

No nyt kun te molemmat työskentelette järjestössä, niin miten te näette, että mitä mahdollisuuksia teillä on sitten viedä tätä tietoa oppilaitoksille. Jos nyt taas linkitetään se vielä tuohon työllistymiseen, kun nyt työllisyyspalvelut siirtyvät kuntiin, niin ajatellaan että kuntien ja työllisyysalueiden pitää tiivistää tosi paljon sitä yhteistyötä oppilaitosten kanssa, jos katsotaan sen elinvoiman näkökulmasta. Ja että oppilaitoksillakin olisi sitten enenevässä määrin tietoa työllistymiseen liittyvistä asioista, varsinkin kun sinne on myös valtionosuus muuttumassa, eli oppilaitokset saa kohta huomattavasti paremman rahoituksen sen perusteella, miten ne opiskelijat valmistuvat.

Niin onko teillä resursseja ja mitä tapoja siihen voisi olla, että viedä sitten oppilaitoksille tätä niin kuin tähän itse asiaan, mutta toisaalta sitten eri terminologian suomentamiseksi.

Liisa-Maija Verainen:

Joo, kyllä minä uskon, että meillä on paljon vielä tehtävää siinä, että me pystymme laajasti viemään tietoa sinne erilaisiin oppilaitoksiin, mutta tällä hetkellä pyynnöthän tulee pitkälti perheiltä tai nuorelta itseltään, että voitko tulla mukaan esimerkiksi palaveriin missä katsotaan näitä asioita. Ja kyllä aina se palaute on ollut myös sieltä oppilaitoksesta päin, että he ei ole ajatellutkaan, että sinä voisit tulla mukaan.

Meilläkin, kun ne ovat kaikki harvinaisia sairauksia, niin me viedään myös semmoista sairausryhmäkohtaista tietoa sinne, että mitä se tarkoittaa, kun on tämän tyyppinen lihassairaus. Eihän nämä neurologiset sairaudetkaan poissulje sitä, että sinulla voi olla nykyisin hyvin tyypillisiä ADHD ja autismin kirjon juttuja, että siellä voi olla hyvin monenlaisia asioita ja siitä he on ollut tyytyväisiä, että on ollut mukana kertomassa sitä, että mitä se tarkoittaa tämän nuoren kohdalla, koska näitä asioita ei voi yleistää, vaan se on hyvin semmoinen yksilöllinen räätälöity asia nämä kohtuulliset mukautukset ja toki kun niitä tehdään niin jatkossa niistä sitten hyöttyy koko yhteisö siellä.

Anne Mäki:

Nyt tosiaan, kun tämä kenttä on ollut aikalaisessa muutoksessa tämän vuoden ja sitten toisaalta hyvinvointialueittenkin muutosten aikana niin me ei ehkä vielä olla päästy siihen tilanteeseen, että me olisimme vammaisjärjestöt mukana missään näissä alueellisissa verkostoissa. Mutta tiedetään, että esimerkiksi Vatesilla on alueellisia verkostoja kuitenkin olemassa. Kyllähän se on tärkeätä, että niissä alueellisissa verkostoissa myös ne oppilaitokset ovat mukana ja sitä kautta tieto leviää myös niihin oppilaitoksiin.

Mutta sitten se mitä meillä Invalidiliitossa nyt sitten ajatellaan, että miten voitaisi vaikuttaa tilanteeseen, niin on nyt käyty keskustelua Työ ja elinkeinoministeriön kanssa.

Kun siellä pohditaan siis nuorten työllistymisen eteen tehtävää työtä, niin käytiin sinne päin keskustelua ja on ehdotettu erilaisia asioita, mitä voitaisiin esimerkiksi vammaisten nuorten kohdalla viedä eteenpäin.

Yksi minun mielestäni hyvä esimerkki on Ruotsista jälleen tällainen SAM Start-hanke mikä heillä on eli tällainen saattaen vaihtava malli oppilaitoksista työllisyysviranomaisille ja minun mielestäni me voisimme Suomessa aivan hyvin ottaa siitä oppia tämän tyyppisestä mallista ja tässä voi olla esimerkiksi kehittämishankeajatus jonnekin suuntaan, jos joku tätä kuuntelee, mikä voisi tähän tarttua. Mutta esimerkiksi tällaista mallia on ehdotettu nyt sinne TEM:in päin.

Kaija Ray:

Hyvä, kun otit tuon TEM:n tuossa esille, koska minä olisin vielä sen verran lisäkysymyksen kysynytkin teiltä. Olette molemmat toimineet tosi paljon erilaisissa valtakunnallisissa työryhmissä ja erilaisissa ministeriöiden ohjelmien ja uudistusten eri valmisteluvaiheissa. Jos vielä siirtää ihan lyhyesti sinne omaan koko organisaatioon, että mitä on viime aikoina tullut esille tai mitä te olette pyrkinyt selvittämään tähän meidän tämän päiväiseen aiheeseen liittyen. Onko jotain semmoista ajankohtaista meneillään?

Liisa-Maija Verainen:

No kyllä se varmaan se nuorten ylipäättänsä vammaisten nuorten työllistymisen tukeminen on se mihin tarvitaan niitä muutoksia ja se, että erityisesti voi olla tosi vaikea ponnistaa työelämään. Sen takia me tarvittaisiin entistä enemmän sitä yhteistyötä oppilaitoksen kanssa ja myös sillä tavalla, että nämä erityisoppilaitokset voisivat sinne ihan ammatillisiin oppilaitoksiin viedä sitten sitä tietotaitoa ja osaamista ja sillä tavalla levittää sitä asiaa myös työllisyyteen liittyen. Kyllähän se on tällä hetkellä ihan tiedossa, että todella vaikea on työtä saada ja varsinkin jos sinulla on näkyvä apuväline esimerkiksi pyörätuoli, että meillä on tutkimustietoaakin siitä.

Anne Mäki:

Työllisyystilannehan on tällä hetkellä kaiken kaikkiaan huono. Mutta tämä viimeinen työllisyyskatsaus joka lokakuulta osoitti sitä, että siellä on kuitenkin pientä toivoa ilmassa. Tarjottujen työpaikkojen määrä pikkuisen noussut vuoden takaisesta. Eli siinä mielessä nuorille positiivista viestiä, että kyllä tämä varmaan tästä tämä tilanne kohenee. Mutta sitten taas, kun katsoo sitä vammaisten ja pitkäaikaissairaiden työttömien määrää siellä työllisyyskatsauksessa niin se on edelleenkin noussut.

Alkuvuodesta oli noin 31 000 työtöntä tällä statuksella ja nyt lokakuussa oli 36 000, että kyllä se on kasvanut se työttömien määrä. Mutta sieltä ei näe ikähaarukkaa tästä vammasta ja pitkäaikaissairaiden työttömien määrästä, että se olisikin mielenkiintoista, jos pääsisi vielä syvemmälle siihen, että mikä on nuorten osuus siinä ryhmässä.

Mutta vielä nyt tähän ajankohtaiseen, niin Työ- ja elinkeinoministeriöhän on nyt lanseeraamassa tämän nuorten työllistymisasetelin eli työllisyysalueet voi alkuvuodesta tai ehkä jo tämän vuoden puolellakin lähteä hakemaan rahoitusta nuorten työllistämiseen. Niin siinä me lausuttiin tai on myös yritetty ennenkin vaikuttaa jo siihen ja nyt sitten lausunnossakin tuotiin sitä esiin, että me toivoisimme, että siellä olisi myös tällainen positiivinen erityiskohtelu vammaisille nuorille, että sitä hoksattaisiin hyödyntää nyt sitten vammaisten nuorten kohdalla. Koska keskimääräisesti vammaainen

nuori on vielä heikommassa asemassa, kuin se muu samanikäinen joukko. Tai mitä meidän tilastomme näyttää nyt täytyy taas muistaa puhua rohkeasti, ettei se ole kuitenkaan aina se totuus. Mutta että miltä nyt tilastollisesti näyttää niin niin on heikommissa asemassa siellä työmarkkinoilla.

Liisa-Maija Verainen:

Ja varmaan siellä oppilaitoksissakin niin sitä, että rohkeutta puhua työllistymisestä, rohkeutta sanoa työ -sana. Olen huomannut, että ne polut sinne työelämään voi olla todella pitkiä, ettet sinä mitään tutkintoa välttämättä heti mene tekemään. Menet TUVAan, voit mennä muutamaksi vuodeksi TELMAan ja takaisin TUVAan että nämähän ovat todella pitkiä nämä polut. Sen takia vaan enemmän rohkeutta siihen, että puhutaan työstä ja työllistymisestä ihan samalla tavalla kuin kenelle muullekkin.

Kaija Ray:

Tähän kohtaan voisimme kuunnella Niilo Turusen ajatuksia päivän teemaan liittyen.

Niilo Turunen:

Minä olen siis Niilo Turunen, ikää 22 vuotta. Työskentelen tällä hetkellä media- ja kulttuurialan freelancerina, ajoittain toimittajana, ajoittain apple-suunnittelijana ja äänen kanssa työskentelevänä ihmisenä miksaan keikkoja, masteroin ja miksaan sitten myös studiotuotteita hyvin laajalla skaalalla. Olen toiminut yrittäjänä enemmän tai vähemmän koko työurani. Olen käynyt peruskoulun jälkeen lukion läpi ja sitten lukiosta olen lähtenyt jatko-opintoihin ensin avoimen yliopiston kautta ja sittemmin ihan tutkinto-opiskelijanakin. Opiskelen siis Helsingin yliopistossa politiikan ja viestinnän tutkimusta, olen koulutukseltani valtiotieteiden kandi. Näiden opintojen lisäksi sitten on vino pino muita korkeakouluopintoja.

Minä olen ensimmäiset lehtijuttuni myynyt 14 kesäisenä, että sieltä asti lähdetään liikkeelle, mutta toki ei ole mikään helppo tie, koska joutuu tavallaan tekemään kaksin verroin työtä, jotta saa itsensä myytyä sitten ostajille ja luotua niitä omia verkostoja ja kontakteja. Mutta se mikä on tietysti positiivista, on se, että ollaan Suomessa, niin piirit ovat suhteellisen pienet ja sitä kautta oma verkostoituminenkin sujuu suhteellisen luontevasti. Vaatii työtä ja ei ole missään nimessä helppo tie, mutta kyllä se silti kaikesta huolimatta kannattaa.

Opintojen puolelta löytyy todella paljon hyviä kokemuksia, mutta toki esimerkiksi meillä Helsingin Yliopistossa on myös tällaisia tiloja, jotka ovat hyvinkin vanhoja. Esimerkiksi vanha ja uusi ylioppilastalo ovat aika hankalia ja sitten myös Porthaniasta löytyy esimerkiksi yksittäisiä tiloja, joihin ei välttämättä niin kauhean hyvin pääse, mutta noin yleensä tämmöisiä positiivisia mukautuksia tehdään. Saa kyllä sitten apua ja tukea niihin opintoihin joka tilanteessa, mikä on oikein hienoa. Joskus saattaa käydä niin, että asioita tarvitsee vähän pyytää, ehkä jopa vaatia, mutta kyllä ne asiat sitten järjestyvät.

Välimusiikki

Kaija Ray:

Miten te olette oman työn kannalta vielä vammaisten nuorten näkökulmasta nyt seurannut tätä oppimisen tuen uudistusta, että sehän on nyt perusasteella jo

uudistunut ja ensi syksystä -26 lähtien myös toisella asteella, ja vammaiset nuoret saattavat tarvita erityistä tukea tai vaativasta vaativaa erityistä tukea niin kuin kaikki muutkin. Minua kiinnostaisi tietää, että miltä se on näyttänyt ja mikä teidän oma näkemysenne siinä on, että mitä sieltä syntyy, mitä se muuttaa, mitä se voisi tuoda tämän kohdejoukon näkökulmasta katsottuna.

Liisa-Maija Verainen:

Minä jotenkin näen, että sitä on nyt sitten lukio-opinnoissa jo aloitettu, että sehän tulee vasta nyt sitten syksyllä -26 tuonne erityisammattioppilaitoksiin ja tänne yleisen ammatillisen puolelle. Niin kyllä minä jotenkin näen sen opinnohjausten merkityksen myös tässä ketjussa, että rohkeammin vaan ohjattaisiin nuoria lukioihin. Se on meidän kokemuksemme tällä hetkellä, että sitä tapahtuu liian vähän. Ja nyt kun sitä oppimisen tukea vahvistetaan ja myös huomioidaan se, että jos sinulla on perusopintojen aikana tehty jo vaikka erityisen tuen päätös, niin se huomioidaan vahvemmin sitten kun sinä menet sinne lukioon. Ja siellä voidaan tehdä samalla tavalla kuin aikaisemminkin hallintopäätös siitä, että sinä saat erityisopetusta.

Tiettyllä tavalla sillä tuli vahvempi rooli nyt siellä lukioissa. Mutta meidän nuoret tarvitsisi saada sinne lukioihin ja kannustaa, koska nyt sitä tukea olisi siellä tarjolla. Ja minä ymmärrän, että varmaan oppilaitokset voi olla vähän vielä ihmeissään, että riittääkö meillä tarpeeksi erityisopettajia siellä ja muuta, mutta ei se saa siihen jäädä vaan meidän pitää kannustaa myös niihin lukio-opintoihin.

Anne Mäki:

Joo samaa minä mietin, että kyllähän tämä on vahvistanut nimenomaan sitä suuntautumista lukioon ja se on hyvä, että sieltä löytyy nyt sitä vahvempaa oppimisen tukea. Ja sitten täytyy sanoa ammatillisen koulutuksen puolelta, että onhan se hyvä, että se sielläkin kai vahvistuu enemmän. Ja sitten toisaalta se, että ei saa unohtaa sitä, että kyllähän ammatillisen koulun puoleltakin on mahdollisuus nyt siirtyä korkeampaan koulutukseen. Eli siellä on hyvin sujuvia väyliä myös sitten, että jos on ammatillisella puolella, saa tarvittavan tuen, niin sitten voi myös siirtyä ammattikorkeaan tai yliopistoon sieltä sieltäkin puolelta. Eli tämä kanssa siihen muistutukseksi kaikille, että meillähän Suomessa on tavoitteena, että 50 % ikäluokasta on aina korkeakoulutettuja, niin se onnistuu sieltä ammatilliseltakin puolelta.

Kaija Ray:

Kyllä vaan ja samalla tavalla, kun äsken jo viitattiin tuohon TUVaan niin lukion valmentava yhdistettiin niin, että se on nyt osa TUVaa ja edellisvuonna minun tietääkseni valtakunnallisesti 700 opiskelijaa siirtyi TUVasta lukioon. Tämän vuoden tietoja minulla ei ole, mutta että se on kumminkin minun mielestäni ihan hyvä määrä.

Tämä oppimisen tuki on nyt uudistunut ja paljon tietysti sitten keskustellaan siitä, että mitkä ne kriteeritkin sitten ovat, että saadaan ne päätökset tehtyä. Mutta jos ajatellaan, että tällaisessa työllisyyden puolella on tapahtunut ihan hirveästi muutoksia, mutta että eihän tämä oppilaitosmaailma ole millään tavalla jälkeen jäänyt. Ja jos ajattelee, että ei

oppivelvollisuuden laajentamisestakaan vielä kovin montaa vuotta ole ja siitä on tietty haasteet ollut näkyvissä.

TELMA:n roolia mietitään ja sitten uutena aloitteena on noussut termi kuntouttava opetus, jota minun tietääkseni kovasti vielä selvitellään, että mitä se sitten loppujen lopuksi voisi tuoda. Kuinka paljon siinä olisi jotain ehkä päällekkäisyyttä näihin muihin tukimuotoihin verrattuna, ehkä jopa peräti johonkin ammatillisen kuntoutuksen muotoihin, mitä nuorille on saatavissa. Eli kaikkennäköistä on meneillään ja varmaan se sekavuus tässä nyt muutaman vuoden vielä jatkuu, mutta jos te katsotte omasta kokemuksesta näitä kaikkia uudistuksia vammaisten nuorten ja vammaisjärjestöjen kannalta niin mikä sieltä nousee esiin tai mikä olisi kaikkein tärkeintä huomioida tai ainakin yrittää välttää, että jotain tiettyä asiaa ei tapahtuisi.

Liisa-Maija Verainen:

No kyllä minä edelleen korostaisin sitä, että huomioidaan se yksilö ja hänen omat toiveensa ja tarpeet, koska se luo sen motivaation opiskella tutkinto loppuun ja lähteä työelämään. Onhan meillä tässä paljon tämmöistä työkalupakkia, mitkä mahdollistavat asioita ja silloin kun sinulla on joku vamma tai sairaus niin sinä voit tarvita siinä kuntoutusta mukana ja se on minun mielestäni hieno asia, että meidän yhteiskuntamme tarjoaa ammatillista kuntoutusta myös ja apuvälineitä ja kohtuullisia mukautuksia.

Mutta enemmän minä olen ehkä huolissani just tästä erityisen tuen polusta, että meillä on TELMA, minkä sanassa on työ. Ja siellä ei todellakaan se työ ole tähtäimessä vaan itsenäinen elämä ja sinne kuitenkin esimerkiksi lihastautia sairastavia nuoria ohjataan ja sen takia haluaisin, että jotain semmoista muutosta enemmän sinne kohti työelämää ja mahdollisuuksia päästä sitä osaamista näyttämään, koska myös vammaisuus kerryttää sitä osaamista hyvin monella tavalla. Heillä on monelle henkilökohtaiset avustajat käytössä, joita he ovat jo pienestä pitäen tottuneet ohjaamaan ja hoitamaan omaa byrokratiaa, sietämään painetta ja ennakoimaan asioita. Ne ovat semmoisia valttikortteja tulevaan työelämään niin ettei se tyssäisi sitten mihinkään itsenäiseen elämän harjoitteluun ilman työtä.

Anne Mäki:

Mainitsit tämän kuntouttavan opetuksen. Juuri luin jonkun artikkelin näistä, että ammatilliset oppilaitokset on saanut näitä kehittämisrahoja ja yksi oppilaitos miettii juuri tämän tyyppisen kuntouttavan opetuksen järjestämistä, niin kyllä minä siinä yhteydessä mietin, että se voisi olla hyvä, että siellä yleisen ammattioppilaitoksen puolella löytyisi tämän tyyppistä opetusta. Se voisi poistaa tiettyä painetta erityisammattioppilaitoksista, koska olen käsittänyt, että erityisammattioppilaitokseen on aika lailla nyt tunkua paljon kun, tulee opiskelijoita niihin eikä välttämättä ole ihan sitä kykyä vastaanottaa. Niin tämän tyyppinen voisi olla ihan hyvä välimuoto tai tavallaan semmoisen yleisen ammattioppilaitoksen puolelta löytyvä keino.

Liisa-Maija Verainen:

Niin eihän näiden välttämättä tarvitse olla erillisiä, vaan jotenkin mennee ehkä limittäinkin siellä sitten nämä eri tukimuodot.

Kaija Ray:

Otamme vielä uudestaan muutaman ajatuksen kokemusasiantuntijaltamme Niilo Turuselta.

Niilo Turunen:

Yksittäisenä haasteena täytyy nostaa työsyryjä. Se on Suomessa edelleen valitettavan yleistä, mutta valitettavasti sitä on todella vaikea näyttää toteen. Esimerkiksi tommoisessa rekrytointitilanteessa tai kilpailutuksessa, että kun ei sitten tulekaan valituksi, niin sitä helposti alkaa miettimään, että no hintoja en voi polkea.

Elämä on opettanut kyllä sen, että missään vaikkapa hakemuksessa ei kannata erityisemmin mainostaa sitä, että on vammainen. Esimerkiksi minun tapauksessani istun pyörätuolissa, niin ei ehkä kannata sillä kärjellä tosiaankaan edetä. Anonyymistä rekrytoinnista pitäisi tehdä enemmän sääntö kuin poikkeus, niin kuin se tänä päivänä on. Varsinkin julkisella sektorilla taitaa olla nykyään anonyymi rekrytointi enimmäkseen käytössä, mutta sitten taas yksityisen puolen yrityksistä ja muualta niin, että se on yksi mitä ehdottomasti suosittelisin kaikille.

Ja toinen on sitten liittyen just näihin vammaispalveluihin, niin ehkä semmoista asennemuutosta pitäisikin. Haastaisin joka ikistä meidän kuulijaamme nyt tykönsä pohtimaan, että miltä sinusta tuntuisi, jos sinulle sanottaisiin, että saat poistua kotoasi tasan 9 kertaa kuukauden aikana. Neljän seinän ulkopuolelle. Tämä 18 yhdensuuntaista matkaa on lainsuoman minimi ja valitettavasti vaikka kuinka perustelisit, niin lisämatkoja et saa. Esimerkiksi itse tässä viime syksynä jouduin käymään ihan sosiaalityöntekijän kanssa keskustelua siitä, että onko aivan välttämätöntä päästä joka päivä kouluun.

Se mitä hyvinvointikuplassaan elävä ihminen ei aina tajua on se, että yleensä sillä terveellä/vammattomalla ihmisellä on vapaus valita, että mitä hän elämässään tekee, missä hän asuu, millä hän liikkuu, mihin hän liikkuu. On vapaus tehdä näitä valintoja. Meillä sitä vapautta ei ole. Jos nyt raflaavasti sanotaan, niin kaipaisin myös semmoista faktoilla asioista puhumista. Tämä on se todellisuus missä me ihmiset eletään. Toivon, että jokainen meidän kuulijamme tykönsä pohtisi sitä, että minkälaisessa yhteiskunnassa haluaa elää ja minkälaista elämää haluaisi itse elää.

Välimusiikki

Kaija Ray:

Onko jotain semmoista, jos ajattelee ihan siis sitä, että valmistuu sieltä oppilaitoksesta ja sitten olisi se seuraava askel töihin, vaikka kaikki ei sinne suoraan pääse. Jotkut saattavat mennä esimerkiksi sieltä vaikka monialaisten palvelujen kautta. Nekin ovat tietenkin, kuten kaikki muukin uudistuneet.

Mutta onko jotain semmoista konkreettista asiaa, joka hankaloittaa nimenomaan vammaisia nuoria juuri tässä nivelvaiheessa? Olet paperit saanut ja sitten pitäisi ruveta hakemaan töitä ja ilmoittaudutko työnhakijaksi? Miten mietit, että jos pääsen töihin, miten saadaan palkka ja mahdolliset etuudet sovittua? Mikä vammaisilla nuorilla on niin kuin semmoinen konkreettinen asia mitä he eniten tässä kohtaa miettii? Tuleeko teille mieleen semmoista?

Liisa-Maija Verainen:

No minulle yksi nuori kertoi, että kun oli hakenut moniin paikkoihin eikä ollut päässyt, niin tuli se huoli siitä, että nyt kun mulla on datanomien tutkinto, että vanheneeko se nyt. Voinko minä enää hakea, kun minä en ole päässyt mihinkään, että minä olen autio kaikesta. Tällaisia huolia voi tulla siitä sitten kun ei pääse ja sen takia me tarvittaisiin minun mielestäni just tätä positiivista erityiskohtelua mitä esimerkiksi tämä aikaisempi Paikka auki -ohjelma tarjosi. Eli vaikeavammaiset nuoretkin pääsivät sinne sosiaali- ja terveysjärjestöihin vuodeksi töihin ja kerryttämään tärkeitä työkokemusta.

Anne Mäki:

Joo, minä ajattelin, että kyllä se on tämä nivelvaihe, että saako tarpeen mukaista tukea sieltä työllisyyspalveluista tai siis työvoimaviranomaiselta, että se voi muodostua siinä nyt tällaiseksi kuiluksi. Jos ei ole niin kun heti päässyt hyvin johonkin työn syrjään kiinni, kun opinnot ovat päättyneet, niin löytyykö riittävästi tukea työvoimaviranomaisen puolelta, niin se on ehkä se kynnys, mikä tässä tuossa kohtaa tulee esiin.

Liisa-Maija Verainen:

Olen esimerkiksi ollut nuorten kanssa ihan noilla työllisyyspalvelukäynneillä mukana siellä tukihenkilönä ja kuuntelemassa. Ja kyllä siellä päivitetään näitä työllisyysuunnitelmia ja sillä tavalla kannustetaan. Sitten on nämä työkokeilut ja tämän tyyppiset työhönvalmennuspalvelut. Ne ovat ihan äärettömän tärkeitä saada nuorille ja niitä on tärkeä tarjota heille, koska ei he välttämättä tiedä mitä kaikkea sieltä on mahdollista saada. Sitten se mistä iso peukku tuonne yhdelle työllisyysalueelle, että nuorelle sanottiin, että muista aina kun sinä menet työkokeiluun, että se taho, joka sinulle sen tarjoaa, he tuottavat sinulle palvelun ja heidän pitää käyttäytyä sen mukaisesti. Eli sinä olet niin kun asiakas ja työkokeilu on palvelua. Ja minun mielestäni se oli äärettömän hyvin sanottu.

Kaija Ray:

Me olemme nyt jutelleet tässä aika käytännönläheisistä asioista, että miten se sitten tämä koko ehkä hieman hankalakin tilanne näyttäytyy vammaisten nuorten kannalta, mutta mennään tähän loppuun, noustaankin pikasen vielä vähän yleisemmälle tasolle. Te teette molemmat vahvaa vaikuttamistyötä oman organisaationne kautta ja silloin tullaan YK:n vammaissopimukseen.

Artikla 27 liittyy työllistymiseen ja artikla 24 koulutukseen. Siellä on kolmas kansallinen toimintaohjelma tällä hetkellä meneillään, mutta yhtä kaikki, jos ajattelee tätä mistä me on juteltu niin artiklan 24 kannalta niin mitä te voisitte siitä yleisesti todeta, että missä mennään Suomen tasolla.

Anne Mäki:

No joo, minä istun siellä vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnassa, joka on laatinut tämän kansallisen toimintaohjelman tälle hallituskaudelle yhteistyössä ministeriöiden kanssa. Eli meidän tehtiin työtä niin, että käytiin läpi jokainen ministeriö ja keskusteltiin niistä toimenpiteistä mitkä tähän toimintaohjelmaan voisi sisältyä. Ja opetus- ja kulttuuriministeriöllä on 7 toimenpidettä tässä toimintaohjelmassa ja kävin

näitä läpi nyt kun tämä kysymys oli sinulla patteristossa. Niin näistä nyt aika moni on menossa.

Eli ne tavoitteet mitä opetus- ja kulttuuriministeriö on laittanut itselleen, niin ovat toteutumassa. Me seuraamme VANEssa eri kokouksessa aina ministeriöiden toimenpiteitä. Elikkä kukin ministeriö tuo johonkin kokoukseen esityksen siitä, että missä vaiheessa he menevät. OKM:n osalta me ei vielä olla saatu esitystä, se tulee nyt sitten ensi vuoden ohjelmaan ja silloin opetus- ja kulttuuriministeriö kertoo, että missä vaiheessa he ovat näissä kussakin tavoitteessaan, mutta nyt ainakin näyttää siltä, että OKM tulee pääsemään tavoitteisiinsa, joita he on tässä toimintaohjelmassa asettaneet itselleen.

Liisa-Maija Verainen

Kyllä kohtuulliset mukautukset ovat tosi tärkeä tämän artiklan mahdollistaja. Voidaan käydä yhdenvertaisesti ja osallistua samoihin asioihin, opiskella samoja asioita kuin muut ja myös sitten se, että puututtaisiin siihen syrjintään, jos sitä siellä koulutuksessa esiintyy. Nämä ovat semmoisia mitä pitää seurata ja sen takia meillä pitäisi olla enemmän vammaisvaikutusten arviointia mukana eri asioissa, että me kuultaisi ministeriöstä, että mitä meidän kohderyhmämme kohdalla sitten on. Ettei se huku mihinkään, vaikka aliedustettuihin ryhmiin tai muihin termeihin nämä vammaiset nuoret.

Anne Mäki:

Joo, minä vielä lisäisin tähän nyt sen, että nyt elokuussahan oli ensimmäinen kerta, kun YK:n vammaiskomitea käsitteli Suomen tilannetta ja Suomi oli toimittanut raportin sinne komitean käsittelyyn ja komitea kuuli Suomen ministeriöitä ja muitakin tahoja Suomesta. Tämän koulutuksen osalta kiinnitin huomiota siihen, että kyllä tämä YK:n komitea peräänkuuluttaa meille vielä inklusiivisempaa koulutusta, että jotenkin se ei ollut ihan vakuuttanut vielä tämä meidän koulutusjärjestelmämme heitä siitä, että se olisi inklusiivinen. Tämä on varmaan semmoinen asia mitä nyt sitten täytyy vielä ensi hallituskaudella lähteä ehkä kehittämään. Tuskin ehkä ehtii tällä hallituskaudella etenemään, mutta että tämä olisi minun mielestäni semmoinen mitä pitää sitten tarkastella.

Kaija Ray

Tähän on hyvä päättää. Nämä olivat hyvät lopputerveiset tämän podcastin osalta. Meidän viestimme vammaisten nuorten sujuvan siirtymisen puolesta, jotta he pääsevät opinnoista töihin. Kiitoksia kaikille kuuntelijoille tästä jaksosta. Tapaamisiin ja kuulumisiin taas!

Miesääni:

Vates välittää.

